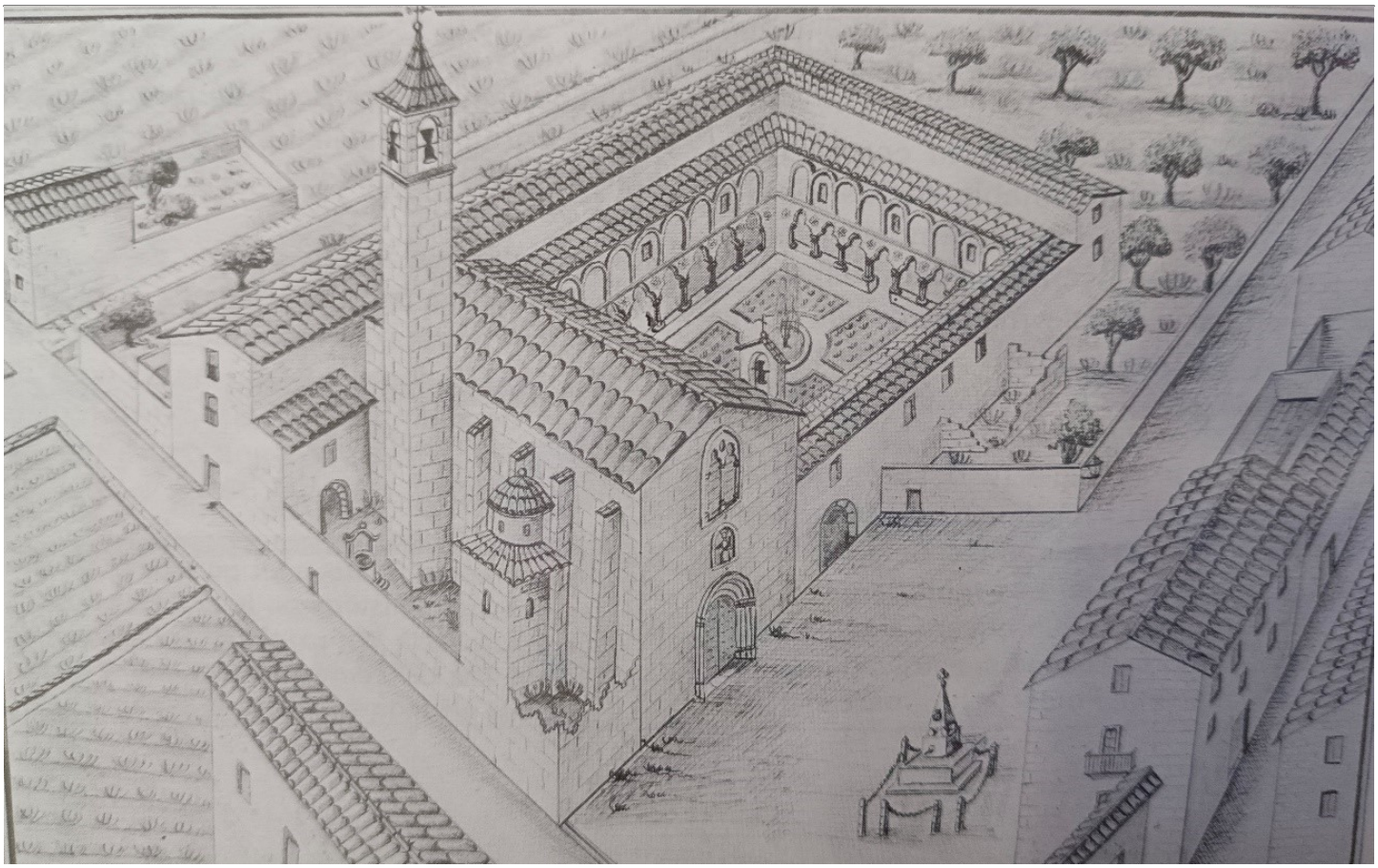

Sant Francesc d’Assís i Montblanc. L’Església i Convent de Montblanc

Autor: Lluís Paris Bou
Data de publicació: 29-05-2024

Recuperem aquest antic article d’En Lluís Paris sobre la tradició oral del pas de sant Francesc per Montblanc, aparegut al núm. 11 de la revista «Espitllera», del 1r de novembre del 1982.

En la celebració del VIIIè centenari del naixement de Francesc d’Assís, potser el sant més identificat amb Crist, és adient parlar de la relació seva i del seu missatge, el franciscanisme, amb la nostra vila.

La tradició del pas de Sant Francesc per Montblanc en els anys 1211 i 1214[1] és recolzada per ser la nostra vila de trànsit en els itineraris medievals de Barcelona a Lleida, com ho feien els nostres primers comtes-reis coetanis del sant[2].

Montblanc fou la primera fundació i el nucli més floreixent del franciscanisme a l’arxidiòcesi de Tarragona.

L’església i el convent de St. Francesc de Montblanc consten documentades des de l’any 1238 en testament de Berenguer de l’Aguda, llegant 50 sous per la fàbrica de l’església[3]; és versemblant, doncs, que la fundació a Montblanc es remunti a finals dels anys vint de la XIIIa centúria. La fundació franciscana de Tarragona és de l’any 1242[4].

Des de llavors, sempre Montblanc ha sigut un nucli de franciscanisme. Del primer orde en el convent de St. Francesc fins al 20 d’agost de 1835[5] i en el Convent de la Mercè des de l’any 1899 a 1936[6].

Del segon orde en el Santuari i Convent de la Serra per les monges clarisses o franciscanes des de 1296[7] fins als nostres dies.

En el transcurs de quasi set segles i mig han estat milers els frares i monges franciscans que han viscut a Montblanc, car, la Comunitat de St. Francesc, sobretot, era molt nombrosa: segons els cens de Floridablanca de l'any 1787 la formaven 32 persones[8].

Ens ocuparem sols de l'Església i Convent de St. Francesc per coincidir el VIIIè centenari del naixement del sant amb el començament de la restauració de l'esmentada església, malmesa la primera i destruït completament el segon per la desamortització del passat segle XIX.

L'Església de St. Francesc de Montblanc bastida en el segle XIII és una de les naus gòtiques més elegants de Catalunya, tota de carreus o bolsons blanquinosos. L'altar major era dedicat a Nra. Senyora de la Concepció i les capelles laterals a Sant Maties, Santa Tecla i Santa Bàrbara, Sant Cosme i Sant Damià, Sant Antoni de Pàdua i Sant Dídac. Comptava amb un monumental orgue. Tot fou destruït pels revolucionaris dels anys 1822 i 1835, vinguts de fora vila. Els montblanquins salvaren les imatges del gran Sant Crist, anomenat quan era a la parroquial de Santa Maria «de les Fonts» i la de Sant Antoni de Pàdua de la després parròquia de Sant Miquel, ambdues destruïdes en la revolta de 1936. També procedia de St. Francesc la campana de Santa Maria, coneguda per això per «la francesa», fosa o destruïda durant la guerra de 1936 a 1939. Una artística creu de ferro d'estil renaixement fou entregada al Museu Diocesà de Tarragona ja en el segle XX[9].

Quant al convent, entre els revolucionaris i les conseqüències de la desamortització, l'anorrearen fins als seus fonaments. Ha desaparegut per complert. En resten fragments i el dibuix del senzill i formós claustre, de bolsons[10], i la notícia escrita del que deuria ésser el grandiós i magnífic refectori, on es celebraren del 17 d'octubre al 3 de desembre de 1414 Corts Catalanes, que presidí Ferran I i que començaren amb un parlament que fou contestat per l'abat de Poblet Joan Martínez Mangucho i acabaren amb un enfrontament o diàleg tibant entre el monarca i el conseller en cap de la ciutat de Barcelona, Ramon Desplà[11].

El Convent de St. Francesc fou des de l'Edat Mitjana el centre cultural més important de Montblanc, car en ell s'hi impartien classes de tres cursos o anys de filosofia pels religiosos i a les quals eren admesos gratuïtament i guanyaven curs els alumnes de la vila i la comarca[12].

Per acabar, és plaent recordar que els temps i hores baixes de la llengua catalana i quan a tot arreu ja no es parlava de Sant Francesc i sí de Sant Francisco, Montblanc mantingué sempre el mot catalanesc medieval de Sant Francesc per esmentar l'església, el convent, la plaça, la creu de la plaça, el portal i la muralla de Sant Francesc.

Que el Sant de la pobresa i de l'alegria, de l'amor i de la pau, junt amb el seu seguidor montblanquí i gran missioner Fra Magí Català, siguin des del cel protectors de Montblanc.

Lluís Paris Bou

[1] JOSÉ COLL, Crónica Seráfica de la santa provincia de Cataluña (1738); Rvd. RAMON SABATÉ, «Aires de la Conca», núm. 83, 28-IX-1927.

[2] J. MIRET i SANS, Itinerario de Alfonso I de Cataluña (Barcelona, 1904); Itinerari de Jaume I el Conqueridor (Barcelona, 1918).

[3] PERE SANAHUJA VALLVERDÚ, o.f.m., Historia de la Seráfica provincia de Cataluña (Barcelona, 1956); Arxiu del Gran Priorat, pergamí núm. 204.

[4] A. PLADEVEALL, Gran Enciclopèdia Catalana; vol. 7, p. 678.

[5] M. A. ESPINACH, Apuntes históricos... de la villa de Montblanch (1869-71), inèdit.

[6] Mn. TOMAS CAPDEVILA i MIQUEL, Aires de la Conca, núm. 208, 23-IX-1933.

[7] Mn. RAMON SABATÉ, Novena de la Mare de Déu de la Serra (1922); LL. PARIS BOU, Història de la Serra (1981).

[8] J. IGLESIAS i FORT, El cens del comte de Floridablanca (1969-70).

[9] Mn. ANTONI ESPINACH, lloc citat; A. PALAU i DULCET, Guia de Montblanch (1931); P. SANAHUJA, Aires de la Conca, núm. 273, 4-VII-1936; i núm. 261, 14-XII-1935; «Testament de Francesc Desclergue», de 8 de febrer de 1646; Mn. PAU QUERALT i GAVÀ, Aires de la Conca, núm. 251, 15-VI-1931; La Conca de Barbarà, núm. 86, 9-X-1915; Mn. RAMON SABATÉ, La Conca de Barbarà, núm. 54, 20 Febrer 1915.

[10] A. PALAU i DULCET, Montblanc i els seus comtes-reis (1964);

[11] Mn. TOMAS CAPDEVILA i MIQUEL, «Les Corts de Montblanc del segle XV», Aires de la Conca, núm. 135, 22 Novembre 1930.

[12] Mn. ANTONI ESPINACH, lloc citat.

Article original: Espitllera, núm. 11, 1r de novembre del 1982, p. 26